

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 3 december 2018
(OR. en)

14535/18

INST 457
POLGEN 224

FÖLJENOT

från:	Ordförandeskapet
till:	Delegationerna
Ärende:	Samråd med allmänheten – Gemensam rapport

För delegationerna bifogas på det österrikiska ordförandeskapets och det tillträdande rumänska ordförandeskapets vägnar en gemensam rapport om samråd med allmänheten

Inledning

Vid sitt informella möte den 23 februari 2018 diskuterade Europas stats- och regeringschefer den franske presidentens initiativ till en paneuropeisk process för samråd med allmänheten. Syftet med det föreslagna initiativet var att förbättra kontakterna med medborgarna och bidra till debatten om Europas framtid. Medlemsstaterna enades om att delta i denna process på frivillig basis och att genomföra samråden på ett sätt som passar varje stats egna omständigheter och praxis.

Syftet med samråden med allmänheten var att involvera ett stort antal europeiska medborgare och ta reda på deras huvudsakliga farhågor, förhoppningar och förväntningar för att resultatet ska kunna ligga till grund för stats- och regeringschefernas överläggningar och hjälpa dem att fastställa prioriteringarna för EU:s åtgärder under de kommande åren. Samrådsprocessen utformades så att man skulle kunna identifiera farhågor och inhämta idéer.

Det är en gammal tradition i medlemsstaterna att använda medborgardialoger som ett sätt att garantera och öka allmänhetens medverkan i den politiska processen. Medlemsstaternas åtagande utgör första gången som man har enats om en sådan kollektiv och samordnad insats för att genomföra samtidiga samråd med medborgarna i hela Europa, och det utgör ett unikt bidrag till den pågående reflektionsprocessen om Europas framtid.

Tillsammans med de olika nationella rapporterna och bidragen från andra europeiska institutioner kan den gemensamma rapporten vara ett konstruktivt bidrag till debatten inför stats- och regeringschefernas informella möte den 9 maj 2019 i Sibiu och till den nya strategiska agendan 2019–2024.

Metodik och medverkan

Medlemsstaterna godkände gemensamma ramar som bl.a. omfattade en föreslagen tidsplan och gemensamma principer för samråden. Man enades om att samråden skulle vara inkluderande och opartiska och att de skulle respektera principerna om transparens, politisk pluralism och rättvisa samt vara öppna för samtliga medborgare. Samråden med allmänheten ägde till övervägande delen rum mellan april och september 2018, och syftet var bl.a. att man skulle kunna lägga fram en sammanfattande rapport för stats- och regeringscheferna vid Europeiska rådets möte.

Medlemsstaterna var fria att själva välja vilka metoder som de ville använda för samråden. Redan från början kom medlemsstaterna överens om att de skulle anpassa processen till nationell praxis och egna specifika omständigheter och traditioner. Processen utgjorde en betydande samordnad insats när det gäller logistik, förberedelser och samordning, varvid medlemsstaterna tog kontakt med medborgarna i en rad olika sammanhang: traditionella stadshusmöten, konferenser, storskaliga offentliga evenemang, interaktiva debatter och online-verktyg. I de flesta fallen använde man sig av ny teknik och sociala medier, inbegripet livestreaming, frågeformulär online, digitala plattformar samt crowdsourcing av idéer.

Processerna i de olika medlemsstaterna varierade i fråga om regeringarnas medverkan samt antalet evenemang och deltagare. Det enda som alla samråden hade gemensamt var att de var inriktade på ingående diskussioner och interaktioner med allmänheten. Vid många evenemang uppmuntrade man till medverkan av många intressenter från olika delar det politiska spektrumet, det civila samhället, den akademiska världen, medierna och näringslivet.

Samråden, där man sökte garantera jämställdhet mellan könen, delaktighet samt deltagande av nästan alla befolkningsgrupper, hade generellt en varierande publik. Många medlemsstater försökte även få kontakt med medborgarna inom landets hela territorium, inbegripet avlägsna områden, och nå fram till medborgare som inte brukar delta i debatter om EU-frågor. Vissa medlemsstater anordnade evenemang som riktade sig till ungdomar, såsom debatter i skolor och på universitet.

De flesta medlemsstaterna hade två upplägg: allmänna debatter om Europas framtid och tematiska konsultationer om aktuella ämnen på det nationella eller europeiska planet.

Även om samråden med allmänheten inte utgjorde ett vetenskapligt sätt att fastställa den allmänna opinionen (jfr opinionsundersökningar), nådde de ut till fler människor än sådana undersökningar som en vanlig Eurobarometer. Det förefaller som att 1 700 evenemang anordnades i hela EU.

Förutom de evenemang som anordnades av medlemsstaterna så höll även Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, Regionkommittén samt Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samråd och diskussioner med medborgarna om Europas framtid. Europeiska kommissionen lanserade ett samråd online med ett frågeformulär som byggde på resultatet av diskussionerna i en medborgarpanel. Vissa av frågorna kommer att tas med i en särskild Eurobarometer om Europas framtid. På begäran av Europeiska rådets ordförande anordnade Regionkommittén ett stort antal evenemang i olika europeiska regioner under de senaste två åren, medan Europeiska ekonomiska och sociala kommittén stimulerade deltagandet av nyckelintressenter från det civila samhället i dialogerna om Europas framtid. Europaparlamentet stod värd för det första ungdomsparlamentet någonsin.

Föreliggande rapport ger sig inte ut för att innehålla en representativ översikt över den allmänna opinionen bland EU:s alla medborgare eller ge en rättvisande bild av den stora mångfald åsikter som har kommit till uttryck vid så många olika evenemang. Den ger emellertid en värdefull inblick i medborgarnas åsikter i EU-frågor och belyser vikten av att det civila samhället involveras i debatten om EU:s framtid. Syftet är att ge en överblick över de framträdande dragen och de vanligaste budskapen i de nationella rapporterna om samråden i de olika medlemsstaterna.

De viktigaste resultaten

Av samråden med medborgarna i de olika medlemsstaterna framgår det att de flesta deltagarna har en positiv syn på EU – trots de problem som finns. Närmare bestämt är medborgarna i flera medlemsstater medvetna om värdet av landets EU-medlemskap och de fördelar som detta medför. Många deltagare identifierade emellertid även bristen på en klar vision och ett tydligt ledarskap som något som håller EU tillbaka och som nödvändiggör reformer.

Brexit omnämns bara i ett fåtal länder. När Brexit omnämns är det som en källa till stor oro, men man menar även att Brexit har stärkt EU-27:s känsla av samhörighet och medborgarnas insikt om EU:s betydelse och medlemskapets värde.

Migration, miljöfrågor och utbildning hör de oftast återkommande ämnena i många länder. Medborgarna ger uttryck för farhågor – och förväntningar – på följande områden:

1 – En union som är säker och trygg

Migrationen omnämns i många rapporter som ett av de stora orosmomenten för EU:s medborgare. Frågan anses genomgående ha hög prioritet i nästan samtliga medlemsstater. Särskilt den olagliga migrationen framhävs i ett flertal medlemsstater som en av de centrala utmaningarna för Europa. Man anser att det krävs brådskande EU-åtgärder på området, och den anses ha en direkt inverkan på medborgarnas liv. Krav på bättre **skydd av EU:s yttre gränser** kommer ofta upp i debatter i frågan. Samtidigt är medborgarna i många länder även medvetna om att EU här har en humanitär skyldighet. En **gemensam asylpolitik för EU**, distributionsmekanismer samt solidaritet och ansvar i medlemsstaterna nämns ofta. Även om vissa medborgare är nöjda med den nuvarande integrationen av migranter, finns det emellertid andra som anser att det finns ett brådskande behov av att göra mer i detta hänseende.

EU uppmanas ofta att göra mer för att **stoppa de olagliga migrationsflödena**. Medborgarna i många EU-länder anser att EU kan göra mer för att minska den olagliga migrationen genom att angripa de bakomliggande orsakerna och förbättra säkerheten, levnadsförhållandena och välbefindandet i ursprungsländerna, exempelvis genom utvecklingsbistånd, handel och investeringar, samtidigt som man lägger tyngdpunkten på att stödja den ekonomiska tillväxten på den afrikanska kontinenten. De skulle vilja att EU har ett bättre samarbete med ursprungs- och transitländerna för att underlätta återvändanden. De anser vidare att EU bör öka sin reaktionsförmåga vid kriser och satsa på verklig multilateralism för att hantera denna fråga.

Slutligen anser de flesta att EU på ett mer beslutsamt sätt bör ta itu med **organiserad brottslighet, terrorism, radikalisering, korruption** och därmed sammanhängande hot på grund av dessa frågors gränsöverskridande karaktär. Medborgarna efterfrågar mer samarbete i fråga om **cybersäkerhet** och **dataskydd**, och många oroar sig över **desinformation** och framhåller i detta hänseende vikten av mediekompetens hos allmänheten.

2 – En union som kännetecknas av konvergens och konkurrenskraft

I flera medlemsstater framhäver medborgarna den **inre marknadens** betydelse och dess mervärde för den ekonomiska tillväxten i hela Europa. Detta är ofta kopplat till krav på att den skall fullbordas, särskilt när det gäller tjänster och den digitala marknaden. Medborgarna understryker att EU måste främja en **modell med hållbar tillväxt** på kontinenten. Vissa efterlyser en fördjupning av **Ekonomiska och monetära unionen**. Euron och ett framtida medlemskap i euroområdet nämns i vissa länder – både som något positivt och som något negativt – och kopplas ofta till nödvändigheten att göra mer för att förhindra framtida kriser.

Medborgarna vill även att EU ska hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen. Vissa vill att **e-demokrati**-åtgärder ska användas i större utsträckning och att man ska utveckla **smarta samhällen** som ett sätt att stärka EU:s socioekonomiska motor. I nuläget med en ny **digital revolution** visar samråden även på att medborgarna anser att det finns ett behov av att främja digital kompetens och stimulera den digitala innovationen. Det finns en klar och tydlig efterfrågan på robusta och smarta investeringar på forskningsområdet i detta sammanhang. **Artificiell intelligens** nämns exempelvis ofta som ett område där EU bör gå i spetsen för utvecklingen. Många medborgare är rädda för att EU ska halka efter eller göra för lite på områdena för **forskning**, teknisk utveckling, **innovation** och digitalisering.

Att stimulera och **stödja små och medelstora företag** är också något som betraktas som en avgörande för att göra Europa till en bättre miljö för ett aktivt **entreprenörskap** och på så sätt öka Europas **konkurrenskraft**. Även om konkurrenskraft ses som en viktig drivkraft för framsteg och tillväxt, är medborgarna i ett flertal medlemsstater även kritiska till det faktum att det inom EU förekommer olika produktstandarder och produktkvaliteter. Samtidigt som det finns de som vill att man ska stimulera konkurrenskraften, finns det alltså andra som efterfrågar **ekonomisk och social konvergens** och främjandet av territoriell **sammanhållning**.

Synen på **beskattning** varierar. Vissa medborgare menar att det behövs lagstiftningsinitiativ för beskattning, såsom en digital skatt, eller t.o.m. en harmonisering av skattepolitiken. Omvänt finns det även de som vill att beskattning ska förbli en nationell angelägenhet.

Ett återkommande tema i samråden är vidare budgetresurserna – i samband med nästa **fleråriga budgetram** – som man anser bör användas för att se till att EU fyller sitt syfte. Det förekommer många olika åsikter om hur resurserna ska fördelas, inbegripet blandade känslor angående eventuella budgetnedskärningar som påverkar den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken. Medborgarna i många medlemsstater efterfrågar en balanserad EU-budget som har ett tydligt mervärde för medborgarna.

3 – En union som skyddar miljön och främjar hållbarhet

Ett framträdande drag i samråden i de flesta medlemsstaterna är att medborgarna vill att EU:s roll på miljöområdet ska stärkas och att det finns en känsla av att det snarast möjligt behövs ett starkare engagemang för **miljö- och klimatskydd**. Man föreslår bl.a. att det skall utarbetas mer och tuffare EU-lagstiftning på området, genomföras en mer ingående tillsyn över medlemsstaternas **genomförande** av EU-lagstiftningen på området samt läggas fram fler miljöinitiativ. Deltagarna har uttryckligen nämnt bl.a. minskade utsläpp av växthusgaser och minskade giftiga och förorenande utsläpp, bättre återvinningsåtgärder samt bättre djurskydd. I vissa medlemsstater anser medborgarna att en större del av nästa fleråriga budgetram bör ägnas **klimatåtgärder**.

Kampen mot **klimatförändringar/global uppvärmning** är ett återkommande tema i så gott som samtliga medlemsstater – särskilt bland yngre medborgare – och **betraktas som en av de största utmaningar som EU står inför**. I vissa fall ses Europeiska unionens klimatskyddskrav som en motvikt mot den nationella politiken. Man anser att klimatförändringarna inverkar på många olika politikområden, inte bara energiproduktion och transport utan även jordbruk och livsmedel och våra matvanor. På ett allmännare plan uppmärksammar medborgarna att det är nödvändigt med en **hållbar konsumtion**.

Hållbarhet är en fråga som tas upp mycket ofta, och då även idén att innovation bör bedömas utifrån sitt långsiktiga värde för medborgarna. Även om vissa förslag går ut på att miljömässiga och sociala kriterier i högre grad bör beaktas i lagstiftningen, anser andra deltagare att sådana teman som lokal livsmedelsproduktion, en cirkulär ekonomi och återvinningsförädling behöver främjas på europeisk nivå.

Medlemsstaterna i vissa medlemsstater tar upp hållbarhetsmålens betydelse även inom **jordbrukspolitiken**. Medan vissa är bekymrade över det moderna jordbrukets inverkan på miljön, finns det andra som vill ha ett ökat skydd av det rurala landskapet och en samordnad insats för att överbrygga klyftan mellan stad och landsbygd.

I vissa fall framgår det av diskussionerna att **utbildningen** om EU:s miljöpolitik anses vara bristfällig och att det saknas praktiska incitament för att få människor att "välja en grön livsstil", varvid medborgarna i vissa medlemsstater särskilt pekar på att det behövs incitament för att främja **övergången till förnybar energi**. Detta hänger samman med det faktum att man i vissa medlemsstater efterfrågar ett större engagemang och mer debatt om hur agendan för klimatåtgärder påverkar människors dagliga liv.

Även om den befintliga gränsöverskridande infrastrukturen för **elförsörjning och elmobilitet** ofta nämns som något positivt som EU har åstadkommit, anser deltagarna i några länder att det även finns ett särskilt behov av att utarbeta en gemensam europeisk mobilitetsstrategi. Vissa medborgare framhåller att Europa måste vidta åtgärder för att ta itu med den framtida energiförsörjningen på sådana områden om utfasningen av kolbaserad elproduktion.

Behovet av att stärka EU:s **globala roll** på miljöområdet framhövdes även som ett viktigt mål i den rådande, föränderliga och problematiska internationella situationen. Många deltagare vill att Europeiska unionen ska vara världsledande i fråga om hållbarhetsagendan och i kampen mot klimatförändringar.

4 – En union som kännetecknas av välbefinnande och möjligheter

Många medborgare är också mycket bekymrade över det **sociala skyddet**. Det råder emellertid oenighet om hur aktivt EU bör vara på detta område. Deltagarna i ett flertal medlemsstater är mycket angelägna om att skydda sina nationella system för social trygghet. Många deltagare vill ändå att EU ska ha en mer framträdande roll när det gäller att bekämpa fattigdom, social utestängning, arbetslöshet, diskriminering, hot mot arbetstagarnas rättigheter, begränsad tillgång till tjänster samt problem som har sitt ursprung i samhällsliga och tekniska förändringar, inbegripet nödvändigheten att överbrygga den **digitala klyftan**. Många medborgare tar även upp vad de ser som bristen på – eller t.o.m. hotet mot – **sociala konvergens och konvergens i fråga om levnadsstandard** inom och mellan medlemsstaterna.

Särskilda förslag – Medborgarna tillförde debatten om Europas framtid ett stort antal idéer och förslag av mycket varierande slag. Nedan följer några exempel från olika medlemsstater och olika tematiska områden:

- Ett enhetligt deponeringsbaserat förpackningssystem i EU för att minska förpackningsavfallet samt obligatorisk återvinning av PET-flaskor i hela EU.
- Ett övergripande europeiskt välbefinnandeindex.
- En kursplan för en europeisk medborgarutbildning inom alla utbildningssystem i hela EU.
- Internetplattformar bör erbjuda samma tjänstekvalitet i EU:s alla medlemsstater.
- En europeisk allmän helgdag på Europadagen.

Det finns en klar efterfrågan på fler och bättre **arbetstillfällen**. Medborgarna i vissa länder vill att reglerna på **arbetsmarknaden** ska samordnas, inbegripet vad avser tillgång och rörlighet. Många medborgare lägger särskild tonvikt på den yngre generationen och fruktan för kompetensflykt som gynnas av den fria rörligheten för personer, vilken paradoxalt nog av många uppfattas om en av EU-medlemskapets viktigaste förmåner. **Arbetets framtid** – och hur detta kommer att påverka dem – och **jämställdhet mellan könen** är viktiga ämnen för medborgarna. Många människor insisterar på att det är nödvändigt att överbrygga lönegapet mellan kvinnor och män och komma till rätta med de hinder som kvinnor fortfarande står inför på arbetsmarknaden. Deltagarna gör ofta en koppling mellan befolkningsstatistik i allmänhet, och då särskilt en åldrande befolkning, och arbetsmarknadsfrågor och **hälso- och sjukvård**. EU som helhet anses generellt sett inte göra tillräckligt för att ta itu med hälso- och sjukvårdsfrågor samt social och ekonomisk ojämlikhet.

Medborgarna kräver också fler åtgärder på EU-nivå inom **utbildningsområdet**. Kraven är huvudsakligen inriktade på utveckling av nya färdigheter i linje med arbetsmarknadens krav, ökad rörlighet i utbildningssyfte, ömsesidigt erkännande av examensbevis och yrkesmässiga och tekniska kvalifikationer och ökade investeringar i vetenskap och forskning samt i livslångt lärande. **Erasmus +** sägs generellt vara en av EU:s största framgångar som bör stärkas ytterligare. Att lära sig andra europeiska språk bör uppmuntras, enligt många deltagare.

5 – En union som är stark på den globala arenan

Även om detta inte är en framträdande fråga betraktas EU allmänt som en **kraft till förmån för det godas sak i världen**, och medborgarna framhåller EU:s normativa makt i förbindelserna med tredjeländer. De är av uppfattningen att EU framgångsrikt använder gruppträck – exempelns makt – för att sprida sina värden, särskilt demokrati och mänskliga rättigheter bortom sina gränser. Man efterlyser ofta värde drivna yttre åtgärder i EU:s förbindelser med tredjeländer. Detta ses både som ett globalt ansvar och en moralisk skyldighet. Denna efterfrågan är ofta kopplad till önskan om att EU ska bli världsledande inom vissa sektorer, särskilt på miljöskyddsområdet.

Det råder enighet bland medborgarna om att ett starkare EU-engagemang i internationella frågor, och **mer enighet** i fråga om utrikespolitik, behövs för att försvara dess intressen och värden, och framför allt, skydda sina medborgare. EU ses ofta av deltagarna som alltför svagt, utan tillräckligt inflytande på den globala arenan och ibland oförmöget att hantera kriser som pågår i dess strategiska grannskap. EU:s yttre åtgärder uppfattas **brista i effektivitet och trovärdighet**, och det finns önskemål om att stärka den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp). Medborgare understryker behovet av att **tala med en röst**, särskilt i EU:s förbindelser med andra stormakter (USA, Kina och Ryssland). Här ligger fokus på försvarspolitik, utvidgning och handel.

Många medborgare anser att EU inte bör vara beroende av andra aktörer för sin egen **säkerhet och sitt eget försvar**. Många anser dock att varje EU-strategi bör utgöra ett komplement till Nato, inte en ersättning. Synpunkterna omfattar allt från enbart bättre samordning och integrering av nationell civil och militär förmåga till återkommande krav på en gemensam försvarspolitik med egna resurser. Vissa medborgare vill också ha mer offentlig dialog om säkerhetsinitiativ, såsom det permanenta strukturerade samarbetet.

Medborgarna ställer värden i centrum för EU:s **grannskaps- och utvidgningspolitik**. De vill endast att länder som ansluter sig till EU:s värden och normer, samt till demokrati, ska bli medlemmar. Det finns dock viss oenighet om tidsramen. Medan vissa tydligt förespråkar en utvidgning till västra Balkan betonar de flesta att EU först måste konsolidera sin nuvarande status innan någon ytterligare utvidgning kan ske. I allmänhet ser medborgarna ett starkt europeiskt perspektiv för västra Balkan, och i mindre utsträckning, i vissa medlemsstater, även för ett fåtal länder i det östra grannskapet.

EU:s **handelsförbindelser** uppfattas i allmänhet som positiva, men det finns också farhågor om sociala och miljömässiga normer i frihandelsavtal med tredjeländer, vilket än en gång understryker de europeiska medborgarnas önskemål att EU agerar på grundval av sina gemensamma värden. Vissa medborgare vill också att EU ska använda sin ekonomiska tyngd ännu mer för att utöva sin globala makt.

Uppdelningar mellan medlemsstaterna är ett återkommande problem i flera länder. I synnerhet medborgarna från mindre medlemsstater framhåller vad de anser vara en brist på verkligt partnerskap mellan små och stora länder som problematisk. De känner ofta att de största aktörernas intressen utgör den viktigaste drivkraften för unionens politik, även om denna uppfattning är långt ifrån enhällig. Dialoger i flera medlemsstater pekar också på att man upplever **bristande rättvisa och dubbla standarder**, med gemensamma regler som inte alltid tillämpas på ett enhetligt sätt för alla. Utöver uppdelningen mellan små/stora finns bland de uppdelningar som ofta nämns den mellan "gamla" och "nya" medlemsstater liksom splittringar längs geografiska linjer. Som svar på detta efterlyser man ofta bättre **sammanhållning** och **solidaritet**.

Trots uppdelningarna fortsätter EU att erkännas av en majoritet av medborgarna som en **kraft som gagnar det goda** och som en gemenskap som hålls samman med **gemensamma värden**. Naturligtvis hörs en mångfald av röster. Mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen, fred och demokrati är bland de mest omnämnda värdena. Den roll som EU spelar för att säkra **freden** på kontinenten väcker särskild uppmärksamhet. Men diskussionerna med medborgarna tenderar också att belysa bristerna i EU som värdegemenskap, i synnerhet klyftan mellan ord och handling. Detta ger ofta upphov till krav på mer beslutsamma åtgärder för att överbrygga denna klyfta.

För att stärka känslan av gemenskap, efterlyser man ibland i vissa medlemsstater ökade insatser för att främja utvecklingen av en **gemensam "europeisk identitet"**, som enligt många medborgare i dag fortfarande är mer en förhoppning än en realitet. Rörlighet och utbyten, särskilt för unga människor, ses som nyckeln till framgång i denna process.

Medan ett engagemang för gemensamma värden anses utgöra själva grunden för EU som gemenskap, ses mångfald bland medlemsstaterna också som en av unionens största tillgångar. Enligt många deltagare bör en europeisk identitet existera sida vid sida med, snarare än ersätta, nationella identiteter. På liknande sätt understryker flera medborgare behovet av att respektera olika nationella kulturer. I många medlemsstater framhålls behovet av att respektera **nationella och kulturella skillnader** vilket ofta ger upphov till diskussioner om institutionella frågor. Tvärtemot den allmänna uppfattningen, som tyder på ett bristande intresse för sådana frågor bland medborgarna, tycks frågan om olika **befogenheter** vara mycket relevant för många.

I linje med **subsidiaritets**principen, förväntar sig en majoritet av EU-medborgarna att EU ska fokusera på områden där den kan tillföra ett **mervärde**. En korrekt fördelning av befogenheter mellan nationell nivå och EU-nivå framhålls ofta som avgörande för att det europeiska projektet ska lyckas. I detta avseende anses en utvidgning av uppgifter till områden där medlemsstaterna kan uppnå bättre resultat kunna inverka negativt på medborgarnas uppfattning om EU genom att klyftan mellan förmåga och förväntan vidgas. Åsikterna varierar naturligtvis om vilken fördelning av befogenheter som är att rekommendera, men det finns en utbredd uppfattning om att den nuvarande situationen kan förbättras. Trots detta råder en viss förvirring avseende medlemsstaternas och EU:s respektive befogenheter, vilket delvis bidrar till att förklara en allmän **misstro** mot EU:s institutioner som ofta omnämns. Detta understöds av uppfattningen om **bristande öppenhet**, där **demokratiskt underskott** ofta nämns, och bilden av **alltför mycket byråkrati**, som ofta är kopplad till svårigheterna med att få tillgång till EU-medel.

Avslutande kommentarer

Samråden med allmänheten välkomnades av det civila samhället där många röster uttryckte uppskattning över denna mätning av medborgarnas åsikter. I detta avseende bidrar mätningen naturligtvis till att tillmötesgå en allmän efterfrågan på engagemang från och dialog med det civila samhället, som regelbundet omnämndes i dialogerna.

Dialog framstår som särskilt viktigt mot bakgrund av den önskan som medborgarna också konsekvent uttryckte under överläggningarna, om bättre förståelse för hur EU fungerar samt för innebörden av EU-medlemskap. Många efterlyste intensifierade ansträngningar för att främja bättre utbildning om EU. Enligt många medborgare bör detta ske genom särskilda initiativ, men också genom att förenkla det språk som används i kommunikationen med medborgarna. Ett alltför otydligt och byråkratiskt språk lyfts ofta fram som ett viktigt hinder för samverkan mellan EU:s institutioner och medborgare.

Framgången med de dialoger som anordnats i olika medlemsstater återspeglas också i en efterfrågan efter fortsatt engagemang. Att uppmuntra åtgärder och främja debatt om EU-frågor på gräsrotsnivå anses vara särskilt viktigt bland medborgarna. Faktum är att initiativet till samråd med allmänheten följer på en rad andra förfaranden som redan är väl etablerade i flera medlemsstater, och som syftar till att främja dialogen om EU på gräsrotsnivå.

Mot bakgrund av ovanstående är denna rapport ett försök att återspegla en process som är mångfaldig både till form och innehåll. Den är inte avsedd som en slutlig sammanfattning av dialogen med medborgarna på nationell nivå, vilken kommer att fortsätta i olika former. Den ska snarare betraktas som ett bidrag till de pågående ansträngningarna att involvera det civila samhället, i syfte att ge ledarna bättre underlag till diskussionerna om EU:s framtid och utformningen av nästa strategiska agenda.
